

Disputatio juridica inauguralis de societate

<https://hdl.handle.net/1874/342422>

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
SOCIETATE,

QUAM,
PRÆSIDE DEO TER OPT. MAX.

Auctoritate Magnifici D. Rectoris,

JOANNIS GEORGII GRAEVII

Politices, Eloquentiae & Historiarum Professo-
ris Ordinarii.

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici consensu, Nobilissimaeque
Facultatis JURIDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS

Summisque in UTROQUE JURE honoribus & Privilegiis
rite & legitime consequendis,

Eruditorum examini subjicit

JOHANNES JACOBUS DE GEER, Ultraject.

A. D. 5 Maji, horis locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clō lbc xc.

Nobilissimis, Illustrissimis, Gravissimis
Viris, DOMINIS

D^{no}. LUDOVICO de GEER,
Domino de Finsponghe, Rhijnhuysen
&c. Potentissimi Regis Sueciæ in Col-
legio Montium Consiliario ordinario.
Patri suo dilectissimo, honoratissimo,
omni filiali amore, obedientia & reve-
rentia in æternum venerando.

D^{no}. EMANUELI de GEER.
Domino de Leuffta, Weesby &c. Pa-
truo suo semper quo par est honore pro-
sequendo.

D^{no}. CAROLO PARMENTIER,
Domino de Heeswijck, Achthoven &c.
In Curia provinciali Ultrajectina Sena-
tori ordinario. Collegii aggerum quæ
Leccam cingunt, Consiliario. Canoni-
co in Oudemunster, &c. &c. Avuncu-
lo suo optime de se merito, semper ho-
norando, colendo.

Hanc Disputationem sequit̃ ipsum sacrum facit

JOH. JACOBUS DE GEER.

AUCT. & RESP.

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
SOCIETATE.
THESIS I.

Verbum Societatis non semper contractum denotat, sed interdum latius sumitur pro omni vita consortio, & omni rerum communione: Sic socii vocantur qui simul hæredes instituti sunt, aut quibus una res legata est, vel qui alio modo in communionem inciderunt. l. 6. §. 2. & l. 23. ff. communi divid. Sic collegia & corpora vocantur societates, l. 1. pr. ff. quod cujusque univ. Etiam matrimonium vocatur societas vite l. 1. ff. de act. rer. amot. Item socii criminis vocantur complices, l. 37. Cod. de liberal. causa. Sed omnia hæc improprie, ideoque societas de qua hic agitur, alii quoque communioni opponitur. l. 31. 32. ff. h. t. l. 23. de reg. jur. & sic defini potest.

DISPUTATIO JURIDICA

I I.

*Societas est contractus juris gentium, nominatus, bonæ fidei, consensu constans, quo rei vel operæ communio contrahitur ad participandum lucrum & damnum. Est contractus: quod probatur per l. 19. ff. de verb. sign. Est contractus juris gentium, §. 2. Inst. de I. N. G. & Civ. Nominatus, l. 7. ff. §. 1. de pact. bonæ fidei §. 28. inst. de action. consensu constans l. 2. pr. ff. de obl. & action. Materia cujus societas contrahi potest est res & opera. Finis est quod societas ineatur *lucri & quæstus gratia*. Effectus principalis, *ut lucrum & damnum communicetur*, quæ singula accuratius examinabimus.*

I I I.

Consensus est vel *expressus* vel *tacitus*. Tacitè initur societas per actus & facta quæ non possunt fieri aut subsistere citra jus & nomen societatis: ut si duo unam eandemque rem emerint; vel si *lucri & damni communicatio facta fuerit*, quibus in casibus societatem contraxisse videntur, nisi appareat illos aliud sensisse. l. 31. ff. h. t. Excipitur tamen societas generalis omnium bonorum, quæ tacito consensu iniri non potest l. 3. §. 1. ff. h. t. Nihil agunt qui per l. 4. ff. h. t. probare conantur quod societas etiam sine consensu possit iniri, quamvis enim ibi dicatur societatem *re & verbis* contrahi posse, consensus tamen non excluditur: & indicat tantum

Mo-

Modestinus quod consensus de societate ineunda per res & facta declarari possit : Et bene Cujacius dictam l. 4. ita explicat. Societatem contrahi posse *re*, id est tacito consensu rebus in commune collatis ; *verbis*, id est expresso consensu sine stipulatione.

I V.

Coiri etiam potest societas per nuncium & per epistolam, §. 2. *inst. de Oblig. contrab.* Quamvis autem stipulatio contractæ societati subjici potest, tamen stipulatione non potest contrahi. l. 71. *pr. ff. h. t.* Contrahitur societas vel *pure* vel *sub conditione*. l. 6. *Cod. h. t.* quod si conditio deficiat sine culpa contrahentium, nihil actum erit. l. 52. §. 2. & l. 11. *ff. h. t.* vel *ad tempus* l. 4. *ff. de condit. insti. vel ex tempore*, l. 1. *ff. h. t.* Ita etiam societas contrahitur, ne intra certum tempus res communis debeat : quæ tamen si justa causa interveniat dividendi, societati dissolvendæ non obstat. l. 14. 15. 16. §. 1. *ff. h. t.* Contrahitur etiam *in perpetuum*, id est dum contrahentes vivunt. l. 1. *pr. h. t.* l. 52. §. 9. *eod.* Exemplum societatis quadraginta annorum habemus in l. 16. §. *ult. ff. de alim. & cibi leg.* Sed *in æternum* nulla est societatis coitio. l. 4. §. 1. & l. 14. *ff. h. t.*

V.

Dividitur societas varie, & primo in *publicam* & *pri-*

6 DISPUTATIO JURIDICA

privatam. Publica est de rebus publicis ut vestigalibus; hic referri possunt societates salinarum, auri & argenti aliarumque fodinarum. *l. i. pr. ff. quod cuij. univ. nom.* Privata est de rebus privatis. Privata iterum est vel *universalis* vel *particularis*. Universalis est omnium bonorum; particularis certæ alicujus rei vel negotiationis. Universalis contrahitur vel *simpliciter* quando nulla fit mentio negotiationis. Vel *specialiter*: quando fit mentio tam presentium quam futurorum bonorum. Si simpliciter, computantur in illa quæstus quotidiani, non vero fortunæ inopinatæ *l. 7. 8. 9. ff. h. t.* si specialiter, computantur omnia quæ ex quacunque causa sunt acquisita, quamvis extra societatem, ut hæreditates, legata &c. *l. 73. §. l. 3. §. i. ff. h. t.* Non tamen in hanc computantur feuda quæ non sunt communia, tunc enim dominus feudi invitus vasallum acquireret, quod non fieri potest. Secundo dividitur societas in *puram* & *quæ contracta est in diem* & *sub conditione*, quamvis antiquitus disputatum fuerit, an societas sub conditione contracta valeret; quam dubitationem Imperator sustulit *l. pen. Cod. h. t.* At in *l. i. ff. h. t.* Paulo hæc adscribitur correctio, non imperatori. Respondeo quod in dicta lege aut animadvertenda est manus Triboniani, qui nonnulla novi juris subinde legibus addit, aut dicendum quod Paulus fuerit in eorum opinione, qui societatem sub conditione contrahi posse putabant.

Societatem contrahere possunt omnes qui non prohibentur. Ut primo Patronus cum liberto *l. 2. Cod. h. t.* & duo colliberti. *l. 71. §. 1. ff. h. t.* 2. Fratres cum fratribus. *l. 52. §. 8. ff. h. t.* 3. Pater cum filio emancipato, vel cum eo quem in potestate habet, si modo is habeat peculium castrense vel quasi castrense. *l. 9. pr. ff. de compens.* 4. Maritus cum uxore sua. *l. 16. §. ult. ff. de alim. leg.* 5. Inter eos quoque contrahitur societas qui non conferunt æquales summas; sive quorum alter pecuniam tantum confert, alter nullam: nam ille qui nihil aut minus pecuniæ confert, potest supplere opera quantum deest. *l. 5. §. 1. l. 6. ff. h. t.* 6. Filius familias cum extraneo, idque interdum jussu patris. *l. 63. §. 2. l. ult. h. t.* 7. Servus cum extraneo *l. 9. pr. ff. de compens.* & interdum jussu domini. *l. 63. §. 2. ff. h. t.* 8. Jussu alicujus etiam cum extraneo societatem quis contrahere potest. *l. ult. h. t.* 9. Pupillus tutoris auctoritate interveniente. *l. 33. ff. h. t. l. 5. §. 9. ff. de auct. tut.* 10. Minor habens curatorem, consensu curatoris sui. An etiam sine curatore suo? Puto affirmandum; sic tamen ut contractum illum servare non cogatur, per *l. 3. Cod. de in integ. rest. min.* si curatorem non habeat tamen inire potest societatem, sed læsus restitutionem petere potest. *dicta. l. 3. Cod.* 11. Mutus & surdus cum partibus vel loquentibus vel audientibus contrahere possunt. *arg. l. 48. ff. de oblig. §. act. leg.*

8 DISPUTATIO JURIDICA

124. *pr. de reg. jur.* 12. Furiosus quoque societatem habere potest. *l. ult. Cod. h. t.*

VII.

Contra societatem contrahere non possunt. 1. Furiosus. *l. 5. de reg. jur.* 2. Prodigus, qui hic cum furioso comparatur. *l. 1. ff. de curat. furiosis dand.* 3. Pupillus cum extraneo sine tutoris auctoritate. *l. 33. ff. h. t.* neque cum ipso tutore suo, quia tutor in proprio facto auctorari non potest. *l. 1. ff. de auctorit. & conf. tut.* Cum autem si plures sint tutores, unus auctoritate alterius a pupillo emere possit, *l. 5. §. 2. ff. de auct. & conf. tut.* videtur etiam pupillus cum tutore auctoritate alterius tutoris societatem contrahere posse. 4. Pater cum filio, nam inter eos non consistit obligatio. §. 12. *inst. de obl. quæ ex delicto nasc.* 5. Patronus cum liberto, si libertatis causa ineatur. *l. 36. ff. de op. libert. l. 1. §. 7. ff. quar. rer. act. non dat.* 6. Neque procurator in negotiis sibi mandatis potest societatem cum alio contrahere, in societate enim res collatæ per communicationem alienantur *l. 1. §. 1. ff. h. t.* At procurator etiam generalis alienare non potest, nisi certa quædam. *l. 63. ff. de proc.* Aliud est si procuratori specialiter mandatum sit in negotiis mandatis societatem contrahere. 7. Neque cum persona incerta societas contrahitur, cum certæ personæ industria eligatur, §. 5. *Inst. h. t.* & proinde neque hæres socii socius est, §. 5. *Inst. h. t. l. 59. pr. ff. h. t.* neque socii adrogator *l. 65. §. 11. ff. h. t.* neque socii mei socius

cuius meus socius erit. *l. 20. ff. b. t. l. 47. ff. de reg. jur. §. ult.* sed ejus tantum qui eum admittit, *l. 19. pr. b. t.* neque enim mihi socius esse potest alius quam quem mihi volui socium esse; *dicta l. 19. 8.* Nec denique societas iniri potest cum invito. *l. 65. §. ult. b. t.*

V I I I.

Sequitur ut videamus quarum rerum societas contrahi possit; scilicet *omnium rerum quæ sunt in commercio; etiam operarum;* quæ res & operæ conferri debent; nam nisi ab utraque parte quid conferatur, nulla est communio sive societas: si ab una parte tantum fit collatio, est donatio, & donationis causa societas non contrahitur. *l. 5. §. 2. ff. b. t.* Nihil interest quid conferatur, an pecunia ab una parte & opera ab altera parte; an pecunia ab utraque parte, an etiam opera ab utraque parte. Requiritur tamen ut res sint honestæ, nam rerum in honestarum nulla est societas. *l. 53. ff. b. t.* Sed hic objici potest *l. 52. §. 16. ff. b. t.* ubi communicatio est delictorum. Respondeo in dicta lege non est collatio ipsius rei turpis, sed pecuniæ quam sociorum quis accepit occasione delicti ab extraneo commissi. Imo turpes societates possunt pro delicti qualitate puniri; uti si qui societatem inierunt ad innocentem accusandum, & ille innocens occisus fuerit, uterque capite plecti debet. *l. 1. §. 1. ff. ad Leg. Cor. de sicar.* Etiam puniuntur qui societatem contraxerunt ad annonam supprimendam. *l. 2. ff. ad leg. Jul. de ann.* Etiam advocatus cum cliente de quota litis societa-

tem inire prohibetur. Sed limitandum, si ex turpi causa ab uno ex sociis quid sit quæsitum, hoc tamen sit commune. *l. 53. ff. h. t.* Quid ergo si ille socius actione furti vel duplum vel quadruplum debeat restituere? an hoc damnum etiam æquale est? Hic distinguendum est utrum reliqui socii sciverint, ex qua causa illud quæsitum sit, & tunc procul dubio etiam ad ferendum damnum tenentur; nam quem sequuntur commoda eum etiam sequi debent incommoda: *l. 10. ff. de R. J.* si non sciverint, eo casu non tenentur. *l. 54. § 55. ff. h. t.*

I X.

Finis societatis est *lucris & damni communicatio*, quæ ita naturalis societati est, ut sine illa consistere nequeat. Improbatur ergo societas illa, ubi quis solus de damno tenetur & de lucro nihil accipit, quæ vocatur Leonina in *leg. 29. §. 2. ff. h. t.* Hic casus quidam examinandi sunt circa lucris communicationem; aut enim nihil à contrahentibus de partibus actum est, aut partes sunt expressæ, aut quædam partes tantum sunt expressæ. Quoad primum si nihil inter partes convenerit, tum aut collatio facta est æqualis aut inæqualis. Si æqualis, lucris & damni communicatio erit æqualis *l. 29. ff. h. t.* si inæqualis, pro rato collationis erit lucris & damni communicatio *l. 29. ff. h. t.* idem est si operæ vel æqualiter vel inæqualiter conferantur. Quoad secundum si partes à contrahentibus expressæ sint, hæc servari debent, quod ita verum est, quamvis inæqualis communicatio

tio constituatur in collatione æquali; nam quilibet paciscendo rem suam deteriore facere potest; & tantum prohibetur societas leonina. Objici potest *l. 29. pr. h. t.* ubi non aliter locum habere videtur inæqualis distributio, quam si inæqualis collatio sit facta. Sed respondeo quod Ictus ibi respicit ad id quod crebrius & regulariter accidit, quod tamen pro regula observari non potest. Secundo ibi non agitur de conventionem expressa sed tacita; nam illa verba (*si vero ita placuerit*) non debent referri ad contrahentes, sed per illa Ulpian. format sibi objectionem; *dicat aliquis.*

X.

Valet conventio, ut ad unum duæ partes lucri pertineant, & una pars damni; ad alterum una pars lucri & duæ partes damni; imo valet conventio ut unus partem lucri habeat, de damno non teneatur; sed hæc ita intelligenda sunt, ut non fiat communicatio lucri nisi deducto damno, neque damni, nisi deducto lucro, nam in societate in qua computatis omnibus lucrum est, damnum inesse non potest, & contra si damnum sit, lucrum esse non potest; nam facta omnis damni & lucri ex omnibus societatis partibus computatione, si quid deest, solum damnum est in societate; contra si quid superest, solum in ea lucrum est; si nihil neque desit neque supersit, neque lucrum neque damnum est. Etiam valet conventio ut lucrum commune sit, si ab una parte pecunia ab altera opera collata sit: nam opera interdum

pecuniæ prævalet. Quæritur an hoc casu fors communis erit, ita ut si pereat, cuique sociorum pereat? Negantium opinio verior esse videtur, sed tamen sunt qui distinguunt, cum Grotio, utrum illa opera collata sit cum solo pecuniæ usu (si scilicet nihil actum sit inter contrahentes, nam si quid actum sit hoc observari debet) quo casu fors non est communis; vel utrum opera collata sit cum materia ipsa pecuniæ, tum vero communis est. Quoad tertium, si distributio in uno casu expressa sit, in altero non, tum quod in uno expressum est, censetur repetitum in altero; nam qui participat de lucro, eum etiam de damno participare æquum est. Potest ita quoque coiri societas, ut partes definiantur vel arbitrio socii, vel arbitrio tertii cujusdam: utrobique tamen res ad arbitrium boni viri redigitur: quin et si tertii arbitrium sit manifesto iniquum, id iudicio societatis reformatur, l. 6. 76. 77. 78. 79. 80. ff. h. t. quod si tertius antequam arbitraretur, decesserit, nihil actum erit. l. 75. ff. h. t.

X I.

Ex hoc contractu nascitur obligatio, quæ socios invicem pari vinculo obstringit, unde ex ea oritur *actio utrinque directa*, nam omnium sociorum æqualiter interest, in aliis vero contractibus secus est. *Actio pro socio est actio generalis, personalis, bonæ fidei, famosa, quæ datur socio adversus socium ad præstationes personales*; Dicitur *generalis* l. 38. ff. h. t. quippe in hoc iudicio ratio habetur omnium

omnium quæ à personis sunt gesta, & hic omnia
 judicia specialia possunt intervenire. *Bonæ fidei* §. 28.
inst. de action. Famosa §. 2. *inst. de pæna tem. litig.*
 Datur hæc actio ad resarciendum damnum quod do-
 lo & levi culpa causatum est. Dubitarunt quidam an
 de levi culpa teneatur socius, quoniam socius sibi
 imputare debeat, quod socium diligentiore sibi
 non elegerit: Sed firmior ratio juris exigit, ut te-
 neatur etiam de levi culpa, cum utilitas negotii hu-
 jus pertineat ad utrumque contrahentem. *l. 5. §. 2.*
ff. comm.

X I I.

Hæc actio datur socio & ejus hæredibus, *l. 65. §. 9.*
ff. h. t. Licet autem actio pro socio hæredi competat
 ad participandum lucrum & alia quævis præstanda,
 jus tamen societatis hæredi non competit, nemo
 enim societatem hæredi suo sic parare potest, ut ipse
 hæres socius sit *l. 35. 36. 40. ff. h. t.* si autem novo
 consensu in ea hæreditate animum societatis inierit,
 fit socius. *l. 37. ff. h. t.* Datur hæc actio etiam patri,
 si filiusfamilias societatem inierit, de eo quod filius
 in potestate constitutus gessit: & filio, de eo quod
 post emancipationem gessit. *l. 58. §. 2. ff. h. t.* Datur
 domino servi qui societatem contraxit: *l. 58. §. ult.*
ff. h. t. Curatori furiosi; *arg. l. ult. Cod. h. t.* Non
 datur autem socio socii, cum non sit socius. *l. 19. 20.*
ff. h. t. Datur hæc actio adversus singulos socios, ut
 apparet ex toto hoc titulo; & adversus plures socios
 simul. *l. 22. ff. h. t.* Adversus hæredes *l. 35. 36. 40.*
ff. h. t.

14 DISPUTATIO JURIDICA

ff. b. t. Datur adversus focii qui filiusfamilias est patrem. *l. 58. §. 2. ff. b. t.* Adversus filium, sive emancipatus sit, sive non *l. 58. §. 2. ff. b. t.* Adversus dominos fociorum servorum. *l. 58. §. ult. ff. b. t.* Adversus eum cujus jussu vel cum extraneo vel cum filio ejus societas contrahebatur, utpote cujus persona in contrahenda societate maxime spectabatur. *l. ult. ff. b. t.* Adversus curatorem furiosi, *l. ult. Cod. b. t.* Adversus pupillum, qui auctore tutore societatem iniit. *l. 33. b. t.* Etiam si unus fociotum totam suam portionem acceperit, & alter suam consequi nequeat, datur huic actio adversus alterum focium qui totam suam partem accepit, ut ea pro rato dividatur.

X I I I.

Hactenus quomodo societas contrahatur, videamus jam contrarium quomodo distrahatur. Dissolvitur autem variis modis, aut enim solvitur *ex personis*, vel *ex rebus*, vel *ex voluntate*, vel *ex actione* *l. 63. §. ult. ff. b. t.* *Ex persona* distrahitur societas, si homines intereunt. Intereunt autem morte tum naturali tum civili. Quod morte naturali focii solvatur societas, id usque adeo verum est, ut ne ab initio quidem pacisci liceat ut hæres in societate succedat *l. 59. pr. ff. b. t.* ne cum incerto vel invito ineatur societas. Et hoc non solum in privatis sed etiam in publicis valet societatibus, ne scilicet hæres invitus succedat. Magna tamen est differentia inter societatem publicam & privatam hoc casu. Privata socie-

societas unius solius morte tota dissolvitur, licet plures focii sint superstites, (nisi ea conditione societas inita sit, ut uno ex focis mortuo inter reliquos superstites tamen duret societas *l. 65. §. 9. ff. h. t.*) at vectigalium societas mortuo uno fociorum permanet etiam citra pactum illud. *l. 59. pr. ff. h. t.* Atque ideo manente societate hæres succedere in locum defuncti poterit, sed ita si hæres sit idoneus & mereatur in societatem adscisci. Sed hic notandum est, si is mortuus fuerit, propter cujus operam maxime societas contracta sit, aut sine quo eadem administrari non possit, totam tunc societatem corruere.

X I V.

Licet autem morte dissolvatur societas, tamen negotia quæ per defunctum inchoata sunt, per hæredem absolvi debent. *l. 40. ff. h. t.* in quo hæres etiam de dolo tenetur, & ob eum suo nomine damnari potest, auctore Paulo in *dicta l. 40.* Quod Ulpian. negat in *l. 6. §. 6. ff. de his qui not. inf.* ad hunc nodum solvendum anxie laborarunt interpretes. Alii dicunt hæredem non conveniri actione pro socio, sed negotiorum gestorum: alii alia. Mihi verissimum videtur hæredem teneri actione pro socio, tum quod successit in locum defuncti hætenus, tum quod ea actione tenetur etiam ob debitum defuncti, etsi nihil explicuit; & quod Ulpianus in *dicta l. 6. §. 6.* dicit, quod hæres pro socio suo nomine damnari non possit, hoc pro subjecta materia intelligendum est, scilicet damnari non potest ut infamis fiat
quod

quod verissimum est. Et sic hæ leges conciliari possunt. Item si socius ignorans socium mortuum esse, peragat id, cujus gratia societas erat contracta, societas valebit, id est actio pro socio dabitur. *l. 65. §. 10. ff. h. t.* Diximus in transitu quod uno ex sociis mortuo inter reliquos superstites tamen duret societas, si ita ab initio convenerit. *§. 5. inst. h. t.* Ratio diversitatis inter hoc & pactum de hærede est, quia socii jam ante ab initio norunt se invicem suamque industriam, sed cujuslibet socii hæredis futuri personam non ita perspectam habent. Nonnulli tamen Ulpian. ejusmodi pactum improbare putant per *l. 35. §. 9. ff. h. t.* sed ea loca loquuntur de pacto quod hæredem admittit, non de pacto quod continuari societatem inter reliquos socios vult.

X V.

Finitur etiam societas morte civili, id est maxima & media capitis diminutione, quibus homines etiam interire dicuntur, utpote si socius in servitutum redigatur, aut deportetur, utramque enim sequitur publicatio omnium bonorum *l. 8. §. 1. Sult. ff. qui test. fac. poss.* & is cujus bona omnia publicata sunt, pro mortuo habetur, quia alius, nempe fiscus, ei succedit in universum; ideoque publicatione omnium bonorum solvitur societas. *§. 7. inst. h. t.* In minima capitis diminutione ut arrogatione vel emancipatione non ita, nullam enim representat mortem, adeoque per eam societas non solvitur: quamvis autem arrogatus vel emancipatus socii rema-

manent, arrogator tamen non fit socius. *l. 58. §. 2. l. 65. §. 11. ff. h. t.* Solvitur etiam societas manumissione vel alienatione servi qui eam contraxit, & finita priori societate cum priori domino, inchoatur nova cum novo domino, modo servus in eadem maneat societate. *l. 58. §. fin. ff. h. t.* Ratio diversitatis inter filium familias & servum hæc est, quod filius familias, & dum est in potestate & emancipatus potest obligari, servus vero dum est in potestate non obligatur, sed omnis ejus obligatio vim à persona domini capit; unde placet quando socii eundem servum post alienationem retinent in negotiatione eodem modo quo antea, societatem non solutam sed renovatam esse.

X V I.

Diffolvitur etiam societas egestate unius ex sociis. *l. 4. §. 1. ff. h. t.* sive universa bona ejus publicentur. *§. 8. inst. h. t.* sive nimio ære alieno gravatus bonis suis cesserit ejusque substantia veneat *§. 8. inst. h. t.* venire enim bona oportet, ut cessione societas distrahatur; nam antequam res sunt venditæ, is qui bonis suis cessit, nondum rebus suis caret, & cessionis eum poenitere potest. *l. 3. §. 5. ff. de cession. bon.* Quæritur autem an sola decoctione solvatur societas cum egestas sequatur decoctionem, an vero exui bonis decoctorem antea oporteat. Resp. Eum antea bonis exui debere. Dissentit Wesemb. per *l. 4. §. 1. ff. h. t.* ex qua ita argumentatur. Quicquid inducit egestatem id finit societatem; Decoctio inducit egestatem.

statem: Respondeo ad majorem eam non esse veram nisi hoc modo limitetur. Quicquid immediate inducit egestatem, id finit societatem: majore ita limitata, minor, decoctio immediate inducit egestatem, manifeste falsa erit: non enim dum decoquit, sed dum bonis exuitur, egere decoctor incipit. Decoctio ergo non proxima sed remotior egestatis causa est.

X V I I.

Secundo dissolvitur societas *ex rebus*, quando res cujus gratia societas inita est, interierit, aut in commercio esse desierit *l. 58. pr. Et l. 63. §. ult. ff. h. t.* ejus namque rei quæ non est nemo socius dici potest. Aut si publica aut sacra facta sit. *dicta l. 63. §. ult.* Etiam solvitur si finis negotio ob quod societas contracta est, impositus sit. *§. 6. inst. h. t.* Etiam si tempus sit finitum in quod societas contrahebatur. *l. 65. §. 6. ff. h. t.* Tertio solvitur societas *voluntate*, quamvis enim in perpetuum possit coiri, hoc est quamdiu omnes socii vivunt, societas tamen non diutius manet quam socii in eadem voluntate perseveraverint. *§. 4. inst. h. t. l. 5. Cod. cod.* ideoque abire potest ab ea voluntate *l. 14. ff. h. t.* si sociorum non maneat integer consensus, videlicet si aut omnes consentiant in dissolutionem societatis, *l. 65. §. 3. ff. h. t.* siue unus tantum dissentiat *§. 4. inst. h. t.* quod hic specialiter receptum est, cum in aliis contractibus non obtineat, ubi requiritur ut mutuo demum consensu negotio abeat *§. fin. inst. quib. mod. toll.*

coll. jus autem hoc singulare triplici de causa receptum videtur, tum quod in societate jus quodammodo fraternitatis sit. *l. 63. ff. h. t.* Quodque parum consentaneum videatur hominem extraneum invitum fratris loco habere: tum quod socii sibi invicem plerumque officia præstant; quodque iniquum sit, si cujus negotia contra voluntatem ejus gerantur: tum quod absurdum sit invitum retinere in communione quæ multas parit discordias. Quæ quidem postrema ratio ita juri nostro probatur, ut secundum id ne pactum, quo cavetur ne invitis cæteris à societate abire liceat, valeat, sed societatis naturæ contrarium esse judicetur. *l. 14. ff. h. t.*

X V I I I.

Societati potest vel per se vel per alium renunciari. *l. 65. §. 7. & 8. ff. h. t.* Renunciatio est vel expressa, quæ fit verbis vel nuncio vel epistola, hoc modo: socius sibi res habeto: vel tacita, quæ contingit re ipsa; si socius res quas communicare solebat, separatas agere incipiat, vel si unus judicium dixerit ut dissolvatur societas. Requiritur tamen ut renunciatio sit legitima, non dolo malo, præviso scilicet luculento lucro: quod si fiat, renuncians quidem liberat reliquos socios à se, sed ipse non liberatur à sociis, & ipse tenetur lucrum cæteris communicare, cæteri vero non *l. 65. §. 3. ff. h. t.* hoc contingit si quis dolo malo prævidens hæreditatem luculentam, renunciaverit societati ut illam solus obtineret, vel si renunciatio non pervenit ad aures sociorum, vel si

fit intempestiva, scilicet quamdiu sociorum omnium interest non dissolvi societatem. *l. 65. §. 5. ff. h. t.* Si autem unius socii tantum intersit, non totius societatis, non videtur intempestiva renunciatio. Nota si in coeunda societate convenerit, ut etiam intempestive liceat renunciare, valet ea conventio *l. 65. in fine §. 5. ff. h. t.* omnia enim in contractibus, quæ substantiam contractus non impediunt per pacta mutari possunt, modo dolus absit. Si ad certum tempus inita est societas, ante tempus illud finitum renunciari non potest. *l. 65. §. 6. ff. h. t.* sed necessitas tamen excusat *l. 65. §. 6.* ut etiam aliæ justæ causæ quæ enumerantur in *leg. 14. 15. 16. ff. h. t.* velut si conditio quædam qua societas erat coita, ei non præstatur: vel si ita injuriosus & damnosus socius sit, ut non expediat eum pati. Vel si ea re frui non liceat cujus gratia negotiatio suscepta est, vel si reipublicæ causa diu & invitatus sit abfuturus. Quarto dissolvitur societas *ex actione*, cum aut stipulatione aut judicio mutata sit causa societatis; hoc enim ipso quod judicium ideo dictatum est, ut societas distrahatur, renunciatur societati. *l. 66. pr. ff. h. t.*

X I X.

Antequam finiamus, aliquid de sensu & casu *l. 69. ff. h. t.* dicendum est, quæ multos valde cruciavit jurisconsultos. Verba legis sunt. (*Cum societas ad emendum coiretur, & conveniret ut unus reliquis nundinas (id est epulas) præstaret, eosque à negotio dimitteret; si eas eis non solverit, & pro socio*
& ex

§ *ex vendito cum eo agendum est.* Prima difficultas est quomodo nundinæ possint dici epulæ, hinc alii pro *Epulas* legunt *Empolas*, ut sic negotiationis lucrum significetur, alii legunt *nundinarias epulas*. Sed nulla ratio est quare hanc lectionem mutare aut corrigere volunt, cum non sit novum ut Jurisconsulti improprie loquantur, & metonomia subiecti pro adjuncto utantur. Sic & Terentius dicit; *noctem habere*, pro copiam corporis per eam noctem. Et nos hodie vernaculè dicimus, *nundinas dare* pro munere nundinali *novum annum dare*. pro munere novi anni. Sed quæ dubitandi ratio de significatione vocis quam ipse Jurisconsultus explicat? Altera difficultas est quid sit à *negotio dimittere*? Unde quidam legunt, *ad negotium admitteret*, sed male. Nam qui dimittit à negotio socios præbitis epulis, intelligendus est reliquos immunes liberosque illo sumptu mittere, quomodo verbum dimittendi passim in jure sumitur. Ultima & quidem difficillima quæstio est, quomodo *actio ex vendito* locum hic habere possit. In locum *actionis venditi* substituunt *actionem empti*. Sed ne sic quidem tollitur difficultas. Optimus sensus est, sociis reliquis dari actionem pro socio adversus socium qui epulas dare promiserat & non dedit, ad præstandum quanti societatis interest epulas solutas non esse; & actionem venditi competere venditori epularum ad pretium epularum venditarum. Atque ita tota tollitur difficultas.

COROLLARIA.

I.

Fidejussor acceptus in majorem summam quam debet debitor principalis, nullo modo tenetur.

II.

Per querelam inofficiosi testamenti petitur ipsa hereditas.

III.

Servitus altius non tollendi, & ne luminibus officiat, sunt distincta servitutes.

VI. Ser-

I V.

Servitus sine prædiis constitui nequit.

V.

*Socius etiam tenetur de levi culpa, non
de levissima.*

V I.

*An res aliena oppignorari possit? Ne-
go, vel affirmo.*

F I N I S.

V

Quoniam per gratiam colligitur regnum.

Notum est quod tenentur de tali culpa, nos
de levissima.

VI

Ad res alienas obligantur possit. Ne
sunt vel effugiant.

IN I

IN IV